

Ex. 2, 11-25

Meditatie

Schriftlezing: EXODUS 2. 11-25. HEBREEN 11, 24-28

Gemeente van Jezus Christus,

Dat er in de bijbel veel geweld voorkomt, dat wisten we wel, maar dat zelfs de grote voorgangers van Israël zich lieten verleiden tot geweld, dat begrijpen we toch niet echt. Vandaag lezen we over Mozes die een egyptenaar doodslaat. Maar we herinneren ons ook de verhalen van de gewelddaden van koning David bijvoorbeeld. En we weten dat er in de bijbel sprake is van heilige oorlogen en dergelijke.

Vele theologen hebben zich het hoofd gebroken over de vraag: Was het terecht dat Mozes de egyptenaar doodsliep of niet. En er zijn in de geschiedenis van de theologie velen geweest, die een verklaring zochten voor al het geweld dat in de bijbel voorkomt.

En het eerste dat we dan vervolgens moeten zeggen, dat is dat het gevaarlijk is om de bijbel al te letterlijk op te vatten. U weet nog wel: Het is de letter die doodt, zegt Paulus, maar het is de geest die levend maakt. Er zijn gezaghebbende joodse rabbi's die de Torah vrijwel letterlijk wensen te lezen. En over deze gruweldaad van Mozes zeggen zij dan: Mozes was niet fout, nee, hij deed alleen maar wat de Torah hem opdroeg. En de torah zegt, dat je landgenoten moet beschermen, en dat deed Mozes. Mozes was dus een godvrezend man. En zijn daad is een voorbeeld voor anderen.

Andere schriftgeleerden gaan nog verder en plaatsen de letter van de bijbel in deze huidige tijd. En dan tref je mensen onder de joden vandaag de dag, die zeggen: Mozes sloeg die arabier en Mozes was een man van God: daarom hebben wij hier en nu en de vrijheid om al die arabieren dood te slaan, die joden bedreigen. En dan zien we dat met de bijbel in de hand, mensen geweld gaan gebruiken.

Maar we hoeven niet naar de joden te wijzen met een beschuldigende vinger, nee, we moeten maar naar onszelf kijken, naar de geschiedenis van het christendom. En dan denk ik allereerst aan de vervolgingen van de joden, door alle eeuwen heen. Maar ik denk vooral ook aan de kruistochten. Hoe is het mogelijk dat mensen ooit zover gekomen zijn, dat ze met wapens ten strijde trokken tegen alles wat jood was. De verovering van Jeruzalem en van het Heilige Land, werd gezien als een opdracht van God. En met de bijbel in de hand ging men op weg, men was er heilig van overtuigd, dat dit Gods bedoeling was.

Ja, dit ging zelfs zover, dat er kinderkrustochten werden georganiseerd. Kinderen, met een bijbel op de rug gebonden en een mes of een dolk in de hand. En dat was dan Gods bedoeling. Het is onbegrijpelijk, hoe het ooit zover is kunnen komen. Nogmaals, gemeente, het is de letter die doodt, het is de geest die levend maakt.

Die grote wijsheid moeten we vandaag in onze gedachten houden, als we deze geschiedenis lezen van Mozes, die de egyptenaar doodslaat.

Calvijn had ook een nogal harde uitleg van dit gedeelte. Hij verdedigt de daad van Mozes, om dezelfde reden als de joden. Het is goed om het leven van een onschuldige te beschermen, en daarom mocht hij die egyptenaar doodslaan. Maar als we dan Augustinus lezen, een theoloog uit de vroege kerk, dan horen we hem zeggen: Mozes was fout; zijn daad was een overtreding van de Torah; maar wat Mozes doet dat is verklaarbaar; hij deed het in een opwelling; Mozes doet ons denken aan Petrus, het zijn beide mannen met een impulsieve natuur en een opvliegender karakter.

We herinneren ons toch de verloochening van Christus door Petrus. Die schijnheilige vertoning, het ene moment zegt hij dit en het andere moment zegt hij dat. Zo is het bij Mozes ook, zegt Augustinus. Het is toch niet voor niets, dat God hem de toegang tot het heilige land ontzegt. Mozes is en blijft een moordenaar. Een impulsief man: Het ene moment doet hij dit, en het andere moment doet hij precies het tegenovergestelde.

Al met al komt vandaag de vraag op ons af: Mag je geweld gebruiken om de zaak van God verder te helpen? Ons antwoord is duidelijk: Nee, dat mag niet.

Maar dan zullen er onder u misschien ook mensen zijn, die in gedachten teruggaan naar de tijd van de oorlog, en die weten dat er mensen om het leven zijn gebracht door het verzet; dat was voor de goede zaak. Het was geweld, om erger geweld te voorkomen. Het was geweld dat je mocht gebruiken, omdat de onderdrukker een loopje nam met recht en vrede.

Nee, we zijn er nog niet uit, of we nu wel of niet geweld mogen gebruiken. En de opdracht van Jezus, dat je je vijand toch eigenlijk moet lief hebben, die speelt dan ook nog in onze gedachten, het is allemaal niet eenvoudig.

Maar opnieuw zeg ik: niet de letter, maar de geest van de schrift, die moeten we vandaag zoeken. M.a.w. wat is de geest van exodus twee, wat is de betekenis wat is draagwijdte van dit gedeelte uit de torah, en dan in het bijzonder voor ons leven nu.

Misschien kunnen we een antwoord vinden in het nieuwe testament. Als we dan de hebreënbrief lezen, dan krijgen we een heel ander beeld. Daar wordt Mozes genoemd in dat beroemde hoofdstuk; dat is een lange opsomming van geloofsgetuigen uit het oude testament. En de schrijver van de brief wil daarmee indruk maken op zijn tijdgenoten. Zo van: Zie je wel, dat God begaan was met zijn volk. En zie je wel, dat God zó begaan was met de mensen, dat hij uiteindelijk die grootste geloofsgetuige zond, Zijn eniggeboren Zoon. Dit gedeelte uit Hebreëën is een krachtig getuigenis van Jezus onze Heer, die gekomen is om de wereld te verlossen. Een getuigenis van de koning van de vrede. Dat is wat de wereld nodig heeft, dat was toen zo, en dat is nu nog zo.

En Mozes is dan één in die lange rij van geloofsgetuigen. En de brieveschrijver durft zelfs zover te gaan, dat hij zegt: Mozes sloeg de egyptenaar dood, vanwege de smaad van Christus.

Dat is wel een hele grote sprong gemeente. Het gebeurt wel vaker in de theologie en in de bijbel, dat oude en nieuwe testament in een paar woorden aan elkaar vastgebonden worden. Op diezelfde wijze wordt Mozes hier ten tonele gevoerd als een navolger van Christus. Je moet maar durven.

Nee met behulp van het nieuwe testament komen we er ook niet helemaal uit. Want ook al zou Mozes daad gezien moeten worden in het licht van Christus, dan nog blijft de vraag over: Wat is de betekenis van dat gedeelte uit Exodus voor ons leven. Want dat geloven we toch, dat de bijbel niet zomaar een boek is, maar dat deze woorden betekenis hebben voor ons leven.

En opnieuw herhaal ik de woorden van Paulus: Het is de letter die doodt, en het is de geest die levend maakt. Gemeente als we nu de woorden van exodus lezen in de geest van het evangelie, wat lezen en leren we dan?

Het evangelie vraagt van ons, dat wij ons verplaatsen in een ander, dat we de ander leren kennen. Het evangelie vraagt van ons dat wij leren van anderen. Als we dus exodus vandaag lezen in de geest van het evangelie dan moeten wij ons verplaatsen in de hoofdpersoon. Laten wij ons maar eens proberen te verplaatsen in die Mozes, die hier alle aandacht heeft.

In het bijzonder wil ik u vragen u in te leven in de woorden uit vers 12: 'En Mozes keek naar alle kanten, en toen hij zag, dat er niemand was, sloeg hij de egyptenaar dood.' Ik weet zeker dat ieder van ons zich hier herkent in Mozes. Dat schichtige, dat geheimzinnige. Ieder van ons heeft wel momenten in zijn leven zoals deze. Je staat op het punt iets te doen wat eigenlijk niet door de beugel kan. Je weet het, maar je wilt het niet weten. En dan kijk je schichtig om je heen, en als je denkt dat er niemand is die je ziet, en die getuige is van wat je van plan bent, dan sla je toe. Dan ga je in de fout. Ieder van ons kan dit herkennen.

De daad die Mozes hier verricht is een schanddaad in de ogen des Heren, want God heeft het leven lief. Maar Mozes denkt, dat hij in het diepste geheim zijn daad kan verrichten. Als niemand het weet, kan ook niemand hem iets doen.

Gemeente wat wij nog zo dikwijls vergeten in ons dagelijkse leven, dat is dit: Bij iedere stap die wij doen, bij iedere daad en bij iedere gedachte zijn wij nooit alleen. Altijd kijkt God over onze schouder heen met ons mee. Hij leeft altijd met je mee. En als het moeilijk is in je leven, dan kijkt hij verder dan jij kunt kijken, en dan wijst Hij je de weg. Dan zorgt Hij ervoor dat er geen steen op je pad zal liggen, dan zul je je voet niet stoten. Maar ook en vooral, als we dingen doen die eigenlijk niet door de beugel kunnen, ook dan kijkt God over je schouder, en Hij denkt er het zijne van.

Als we in de bijbel lezen, gemeente dat Mozes een man van God was, dan wil dat zeggen, dat God altijd over zijn schouder meekijkt. En als het goed gaat, dan leeft Hij met je mee. Maar als het fout gaat in je leven, dan wijst God je terecht. Want God laat zijn mensenkinderen niet los. Soms lijkt het misschien dat God je heeft verlaten, dat Hij er niet meer is in

je leven, maar in de meeste gevallen ben jijzelf degene die God in de steek hebt gelaten.

Soms lijkt het misschien, dat God zich niet meer met je leven bemoeit, maar dan plotseling herken je hem weer. Op het moment, dat je dacht het zonder God te kunnen, op het moment dat je zelf beslissingen gaat nemen, op het moment dat jezelf toeslaat en in de fout gaat, op dat moment grijpt God in. Zo ging het ook bij Mozes. Hij had de moord op de egyptenaar nog maar nauwelijks achter derug, of hij werd staande gehouden door twee hebreeuwse mannen.

Ze waren hebreuws, dus eigenlijk volksgenoten van Mozes. En deze beide mannen wezen Mozes op een beslissende wijze terecht. Op een of andere wijze hadden ze lucht gekregen, dat Mozes de egyptenaar had doodgeslagen. Zo stuurt God mensen op je pad, die je terecht wijzen. Mensen die je op de goede weg willen brengen. Vaak zijn de engelen die God stuurt in je leven hebreeuwse mannen, m.a.w. mensen uit je eigen volk, mensen dicht bij je in de buurt, mensen van wie je dat misschien niet zou verwachten. God zent⁴ Zijn geest zodat mensen elkaar terechtwijzen en op het goede spoor zetten, want gemeente, God heeft het goede voor met zijn schepselen.

En daarom worden we vandaag opnieuw gewaarschuwd dat wij God niet moeten zien als een dictator, als een of andere farao. Zo is God niet. We lezen hier hoe de farao reageert op het bericht, dat zijn pleegzoon Mozes een egyptenaar had vermoord. De farao geeft onmiddellijk opdracht om Mozes te doden. Maar zo is God niet bezig met de mensen. God is lankmoedig en rijk aan goedertierenheid. Geen God van willekeur, maar een God die kiest voor het werk van zijn handen.

Ja dat God geen farao is lezen we ook vandaag aan het eind van dit hoofdstuk. In vers 24 staat: En God hoorde de klacht van zijn volk en God gedacht aan zijn verbond met Abraham, Isaak en Jakob. En God zag de Israëlieten aan en had bemoeienis met hen. Dat is de God die wij kennen van heel de schrift, een God van genade, de Vader van Jezus Christus.

En dan moeten we aan het eind van deze preek de conclusie trekken. Als wij de bijbel bestoken met vragen, dan krijgen we meestal geen antwoord. Als we vandaag de bijbel vragen, of wij geweld mogen gebruiken om de zaak van God in de wereld te beschermen en vooruit te helpen, dan krijgen we geen rechtstreeks antwoord. Zo werkt het niet met de schrift, dat het een naslagwerk is voor al onze vragen.

Want het is de geest die levend maakt: En daarom worden we er vandaag door de schrift op gewezen, dat de Here God altijd bij ons is. Dat Hij altijd met ons meegaat, en over onze schouder meekijkt naar wat er in ons leven gaande is. Dat is het wonder van de geest, dat wij in de schriftlezing horen van den moordpartij en van Mozes die op de vlucht slaat. Maar dat de verkondiging spreekt van een God die nabij is, die altijd bij je is.

We horen dat God altijd weer mensen op ons levenspad zendt om ons te helpen. Mensen die ons terechtwijzen, maar ook mensen die ons verderhelpen in het leven. Zo ook bij Mozes. Hij was nog niet gevlucht, of hij kwam bij een bron waar hij enkele vrouwen trof. En hij help hen bij het putten van water. En als de vrouwen hun vader vertellen van de egyptenaar, die hen zo galant had geholpen bij de bron, dan zegt de vader: Brengt hem hier naar ons huis en geef hem te eten.

En dan is de verwarring compleet. Want Mozes werd door de vrouwen aangezien voor een egyptenaar. Hij droeg natuurlijk nog zijn huiskledij van het hof van de farao. Maar de vader van de vrouwen is een man, die geen aanzien des persoons kent. Deze man kende slechts de wet van de gastvrijheid.

Zou deze vader, die de schoonvader van Mozes werd misschien ook een beeld zijn van God. Is God de vader niet degene, die ons nodigt om bij Hem binnen te komen? Is God de Vader niet degene die ons aanziet, of wij nu egyptenaar of hebreer of iets anders zijn? Is God de Vader niet degene, die ons een thuis geeft een plek om te wonen?

Gemeente de vraag, die ik u meegeef naar huis is deze: Als we hebben gehoord van de gebeurtenissen rond Mozes, en als we weten dat God altijd bij ons is, dat Hij altijd over ons schouder meekijkt, als we ons dat bewust worden in ons leven van alle dag: Veranderd er dan iets in ons leven?

Voor onszelf zullen we op die vraag helderheid moeten krijgen. Wat verandert er in mijn leven, als ik toegeef, dat Hij altijd bij mij is? Wat betekent het voor mijn dagelijkse leven, dat iets voor Hem verborgen is? Betekent dat dan dat ik mij schaam voor Hem, voor de schepper die mij heeft gemaakt? Betekent het misschien dat u zich bewust wordt van alles wat u in het geheim heeft gedaan en gezegd? En is er dan misschien de spijt, het schuldgevoel?

Als u weet dat God dichtbij is, betekent dat dan dat u oog zult krijgen voor de engelen die hij op uw weg brengt? Betekent het dat u zich wilt laten zeggen en terechtwijzen?

Hoe het ook zij, gemeente, een ding weet ik zeker, na de schriftlezingen van vandaag: God kent geen aanzien des persoons, maar Hij kent ons ieder persoonlijk. Wij zijn geen vreemdeling in zijn ogen, geen vijandige egyptenaar. Nee, wij zijn zijn kinderen. En als kinderen van God mogen wij in geloof leven onder het verbond.

Wij mogen leven van een belofte, de belofte die voor ons uitgespeld is in het heilig evangelie. Wij mogen leven van de belofte, van vergeving en genade, de belofte van eeuwig leven.

De vraag is: Wat veranderd er in uw leven, als u weet dat God in alles dichtbij is? Maar bovenal mogen we ons vandaag laten bemoedigen door de schrift: Want de laatste woorden van de lezing uit Exodus, die vormen de goede boodschap voor deze dag en de komende week: 'En God zag hen aan en God had bemoeienis met hen.' en had bemoeienis met hen! AMEN